

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 4617/20**, рјешавајући апелацију **ЈП „Радио-телевизија Републике Српске“ и Сенише Михаиловића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Валерија Галић, председница

Миодраг Симовић, потпредседник

Мирсад Ћеман, потпредседник

Сеада Палаврић, судија

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 7. септембра 2022. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација ЈП „Радио-телевизија Републике Српске“ и Синише Михаиловића поднесена против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 292122 20 Гж од 11. новембра 2020. године.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. ЈП „Радио-телевизија Републике Српске“ (у даљњем тексту: апеланткиња) и Синиша Михаиловић (у даљњем тексту: апелант, заједно апеланти) из Бање Луке, које заступа Саша Грабеж, адвокат из Бање Луке, поднијели су 17. децембра 2020. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 П 292122 20 Гж од 11. новембра 2020. године. Апеланти оспоравају и Пресуду Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 П 292122 18 П од 10. јануара 2020. године. Апеланти су 8. септембра 2021. године доставили допуну апелације.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Основног суда и Владимира Ковачевића (у даљњем тексту: тужилац) затражено је 27. октобра 2021. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Тужилац је доставио одговор 8. новембра 2021. године, Окружни суд 10. новембра 2021. године, а Основни суд 17. новембра 2021. године.

4. У складу са чланом 23 Правила Уставног суда и Закључком број СУ-02-1056/21 од 17. децембра 2021. године, апелантима су 20. јуна 2022. године достављени одговори Окружног суда, Основног суда и тужиоца на евентуално изјашњење.

5. Апеланти нису доставили изјашњење на одговоре.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

7. Пресудом Основног суда број 71 0 П 292122 18 П од 10. јануара 2020. године дјелимично је усвојен тужиочев тужбени захтјев, те обавезани апеланти да на име накнаде штете узроковане клеветом тужиоцу солидарно исплате износ од 5.000,00 КМ са законском затезном каматом почев од дана пресуђења па до коначне исплате. Пресудом је дио тужбеног захтјева, који се односи на накнаду штете преко досуђеног износа и исплату законске затезне камате од дана подношења тужбе, одбијен као неоснован, те су апеланти обавезани да накнаде трошкове поступка прецизиране у пресуди. У образложењу је наведено да је апелант у тужби и у свом исказу на главној расправи навео да је 26. августа 2018. године извршен покушај убиства тужиоца на улазу у зграду у којој живи и да су о томе писали и извјештавали скоро сви медији. Наведено је да је утврђено да је тужилац новинар на БН телевизији почев од 2011. године који је, с времена на вријеме, континуирано писао за различите портале и износио критике онога што није добро у друштву, а већина критика је била усмјерена против власти. Даље је утврђено да је, након што је тужилац пуштен на кућно лијечење, апеланткиња 31. августа 2018. године са интернет портала новина Информер на свој интернет портал пренијела текст под насловом „Пузајући државни удар у Републици Српској! Не желе изборе, руше власт на улици!“, у којем је, између осталог, наведено „да посљедња дешавања у вези напада на новинара опозицији наклоњене БН телевизије и спонтано окупљање новинара пред Палатом Републике у Бања Луци додатно подгријавају тврдње да је на сцени пузајући државни удар, да посљедњи случај напада на новинара наклоњеног опозицији служи у сврху да се анимирају шири друштвени слојеви и да се позове на одбрану од наводне диктатуре Додика и његове странке (...) да се за наведеног новинара зна да је недавно од USAID-а добио осамдесет хиљада долара за некакав Интернет портал и да ти портали откад су те паре упумпане ничу као печурке послије кише“.

8. Даље је наведено да су спорни текст објавили и други медији који су прецизирани у пресуди. Осим тога, наведено је да је у свом исказу на главној расправи тужилац изјавио „да је доживио шок, поред свега што се издешавало протеклих дана, јер га је (након изласка из болнице) дочекала једна апсолутно лажна информација гдје се тврди да је он на неки начин страни плаћеник који је примио 80.000. долара и да се све дешавало, напад на њега и објава спорног чланка, у предвечерје општих избора када је атмосфера била наелектрисана као и сваки пут пред изборе у РС и БиХ тако да му је најмање требала лажна оптужба у том периоду, а то је код њега и његове уже породице произвело страх, што је резултирало

пријетњама и вријеђањем на друштвеним мрежама не директно њему, али су људи коментарисали доводећи га у везу са издајом и слично (...)“. Даље је изјавио „да је објављивање спорног чланка на њега утицало толико да је био ужаснут, то се манифестовало појавом страха а појачано догађајем који се десио пет-шест дана прије објављивања спорног чланка, а на његове свакодневне активности то се одразило тако да је избјегавао одласке у град са дјецом и супругом, а у ријетким тренутцима када је и изашао са њима у град осјећао је страх и нелагоду бојећи се непристојне вербалне комуникације, а то стање траје и данас истим интензитетом, а није се јављао љекару везано за његово душевно стање након објављивања спорног чланка“.

9. У вези с тим, Основни суд је навео да је услов за постојање клевете да неистинита информација треба да се односи на одређено лице. Неистините информације постоје и ако се износе у виду инсинуација за које је очигледно на кога се односе, а што може шкодити части и угледу. Основни суд је истакао да је утврдио да је тужилац лице на које се спорни текст односи, што су признали и апеланти у одговору на тужбу. Основни суд је образложио да је важно напоменути „да је клевета радња с посљедицом апстрактне опасности и за њено постојање није неопходно да је усљед изношења или проношења неистине заиста наступила штета, већ је довољно да је постојала могућност повреде части у угледа, а што је у условима друштвеног уређења, моралних принципа окружења у којем оштећени живи, правног поретка подобно да умањи његову друштвену и моралну вриједност, те да га изложи потцјењивању и да га учини недостојним за вршење неких друштвених функција“. Наведено је и да је „претпоставка да се проношење или изношење неистина врши озбиљно тако да објективно код другог може створити лошу слику и неповољну представу о ономе на кога се клевета односи“. Основни суд је даље цитирао релевантне одредбе чл. 1, 5 и 6 Закона о заштити од клевете и члан 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те истакао да су наведеним одредбама прописани услови за постојање клевете и ослобађање од одговорности за клевету. У конкретном случају ради се о чињеницама чија је истинитост, односно неистинитост подобна за доказивање, а да апеланти у овом поступку нису доказали да су ове информације односно чињенице истините.

10. Апелантов приговор да тужилац није доказао да је претрпио нематеријалну штету у виду душевног бола и страха је, како је закључено, у потпуности неоснован јер се у парничном поступку тврдње могу доказивати свим средствима, укључујући и саслушање странака, што је у конкретном предмету и случај. Тужилац је изјавио да је био новинар у

вријеме проношења наведених информација, због којих је доживио непримјерене увреде од стране апеланткиње, а то се све одразило на њега и чланове његове породице тако што је осјећао страх и нелагоду ако би изашао у град са супругом и дјецом. Према образложењу Основног суда, „да би оштећена страна због клеветничких навода добила сатисфакцију у судском поступку потребно је да се испуне три услова, тј. потврдан одговор на сљедећа питања: да ли наводи утичу да тужиочев углед опадне у очима _____, да ли наводи утичу да се други клоне и избјегавају тужиоца и да ли те ријечи излажу тужиоца мржњи, презиру или подсмјеху“. Основни суд је истакао да, осим наведеног, суд узима у обзир да ли је у вријеме објављивања клеветничких навода било малициозних намјера или су намјере биле сасвим позитивне. Сходно наведеном, према мишљењу Основног суда, произлази да је тужилац испунио сва три наведена услова да би због клеветничких навода добио сатисфакцију, јер је очигледно да апелантове намјере нису биле позитивне и циљ им је био да наведеним неистинама представе тужиоца као новинара наклоњеног опозицији, те да је „од USAID-а добио 80.000,00 долара за некакав интернет портал“, а имајући у виду и *online* медије у које улазе различити садржаји који су публиковани на друштвеним мрежама и који се шире невјероватном брзином што чини немогућим праћење свих објава и проношење вијести.

11. Против наведене пресуде апеланти су поднијели жалбу Окружном суду који је Пресудом број 71 0 П 292122 20 Гж од 11. новембра 2020. године жалбу дјелимично усвојио и преиначио првостепену пресуду тако што је обавезао апеланте да тужиоцу на име накнаде штете због клевете солидарно исплате износ од 2.500,00 КМ умјесто износа од 5.000,00 КМ и износ од 445,00 КМ на име накнаде трошкова поступка умјесто раније досуђеног износа од 890,00 КМ, а у преосталом дијелу жалба апеланата је одбијена. Према образложењу Окружног суда, у конкретном случају није постојала искрена намјера апеланта и они нису уложили разуман напор да потврде чињенице које су изнијели, нити да накнадно ублаже штетне посљедице, а нарочито да провјере код надлежних органа да ли постоје подаци које су имали намјеру да објаве. Окружни суд је закључио да је тужилац доказао да није примио 80.000,00 долара од USAID-а, према мишљењу Окружног суда, објављивањем спорног чланка у цијелости су објављене неистините чињенице које тужиоца приказују у негативном свјетлу – да је наклоњен опозицији и да је примио наведени новац. Такође је наведено да су због тога апеланти, идентификујући тужиоца јавности у таквом свјетлу, нарушили његов углед, а да при томе нису доказали нити једну од „негативности“ које приписују тужиоцу. Окружни суд је образложио да, међутим, приликом досуђивања накнаде штете првостепени суд није водио довољно рачуна о околностима конкретног случаја, па је досудио превисок

износ од 5.000,00 КМ, при чему је Окружни суд истакао да накнада нематеријалне штете због клевете не представља накнаду у правом смислу те ријечи јер се њом не постиже успостављање стања прије њеног настанка, па таква накнада нема репарациони карактер, већ јој је циљ сатисфакција која одговара околностима предмета. Окружни суд је истакао да сматра да правична накнада у конкретном случају износи 2.500,00 КМ и да одговара износима који су прихваћени и у судској пракси. Наведено је и да су и други медији и у БиХ и у регији објавили исти текст, али да то није од утицаја на одговорност апеланата, па су жалбени наводи у вези с тим неосновани.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апеланти сматрају да им је оспореним пресудама прекршена слобода изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције и право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Кршење наведених права апеланти виде у произвољној примјени права и недовољно образложеним одлукама. Наводе да ниједна медијска кућа која је пренијела спорни чланак није идентификовала тужиоца јавности, нити се из тог текста може закључити о коме се ради, па тако не постоји активна легитимација тужиоца у овом спору. Наводе и да редовни судови сматрају да дио текста „новионар наклоњен опозицији“ представља изношење чињеница, а не мишљења, што је у потпуности нетачно. Осим тога, истичу и да дио текста у којем се наводи да је неименовани новинар примио 80.000,00 долара од USAID-а није могао нити може изазвати ни душевну бол нити страх код тужиоца, па тиме ни нематеријалну штету, на шта су апеланти указивали у току поступка, посебно зато што је сам тужилац истакао да би наставио да пише за интернет портале без обзира на то да ли их финансира USAID.

13. Апеланти су 8. септембра 2021. године Уставном суду доставили допуну апелације у којој су навели да је Пресудом Окружног суда број 71 0 П 292123 20 Гж од 10. јуна 2021. године, којом је потврђена Пресуда Основног суда број 71 0 П 292123 18 П од 28. фебруара 2020. године, одбијена апелантова тужба против Алтернативне телевизије д.о.о. Бања Лука и Ненада Трбића због преношења истовјетног текста као у конкретном случају, зато што у том предмету редовни судови нису закључили да се ради о клевети.

б) Одговори на апелацију

14. Окружни суд је навео да образложење његове пресуде садржи довољно јасне и аргументоване разлоге, те да апелацију треба одбацити као *prima facie* неосновану или је мериторно ријешити и одбити као неосновану јер није било кршења права на која се апеланти позивају.

15. Основни суд је навео да у цијелости остаје при разлозима датим у пресуди те да апелацију треба одбити јер је неоснована.

16. Тужилац је навео да је нетачан навод апеланата да се није знало о којем се новинару ради јер је неколико дана прије објаве спорног текста извршен покушај убиства, што је било општепознато у регији. Наводи да се већ дуже вријеме лица која финансирају амбасаде и невладине организације таргетирају као издајници, те да је у вези с тим у поступку јасно доказано да тужилац није примио никакав новац од USAID-а. Сматра да је апелација неоснована јер су редовни судови у свему поступили у складу с релевантним законским прописима.

V. Релевантни прописи

17. У **Закону о заштити од клевете** („Службени гласник РС“ број 37/01) релевантне одредбе гласе:

Члан 3. став 1. тач. а) и г)

У смислу овог закона:

а) “изражавање” значи било какву изјаву, нарочито укључујући: сваки усмени, писани, аудио, визуелни или електронски материјал, без обзира на садржај, форму или начин изношења или преношења;

г) “аутор” је свако лице које износи или проноси изражавање.

Члан 5. ст. 1, 2. и 3.

1. Свако пословно способно лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања; нечег неистинитог, идентификујући то лице трећем лицу, одговорно је за клевету, ако је то лице проузроковало штету у својству аутора, уредника или издавача изражавања, или у својству лица које је на неки други начин

ефикасно контролисало садржај тог изражавања, као и правно лице које је објавило изражавање.

2. Лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету ако је намерно или услед непажње изнело или пронело изражавање.

3. Када се изражавање односи на питања од политичког или јавног интереса, лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету изношењем или преношењем изражавања ако је то лице знало да је изражавање неистинито или је непажњом занемарило неистинитост изражавања. Исти стандард одговорности примењује се ако је оштећени био или је јавни службеник или је кандидат за функцију у јавном органу и ако врши, према општем схватању јавности, значајан утицај на питања од политичког или јавног интереса.

Члан 6.

У следећим случајевима неће се одговарати за клевету:

а) ако се ради о изражавању мишљења или када је изражавање у суштини истинито;

б) ако је лице које је наводно проузроковало штету било по закону обавезно износити или проносити изражавање, или износити или проносити изражавање у току законодавног, судског или управног поступка;

в) ако је изношење или проношење изражавања било разумно.

Када суд доноси овакву одлуку, узима у обзир све околности случаја, нарочито укључујући: начин, облик и време изношења или проношења изражавања, природу и степен проузроковане штете, добронамерности и придржавање опште прихваћених професионалних стандарда од стране штетника, вероватност да би штета настала и да изражавање није изнесено или пронесено, податак да ли изражавање садржи објективну и тачну информацију о угрожавању других лица и да ли се односи на питања из приватног живота оштећеног или питања од политичког или јавног значаја.

Члан 7.

При утврђивању одговорности и додељивању накнаде у смислу овог закона потреба за ограничавањем права на слободу изражавања мора бити јасно утврђена у складу са чланом 10. (2) Европске конвенције о људским правима и судском праксом Европског суда за људска права.

Члан 11. став 1.

1. Накнада штете врши се искључиво са намером надокнаде штете нанесене угледу оштећеног, а та надокнада мора бити пропорционална проузрокованој штети. При утврђивању накнаде штете, суд узима у обзир све околности; случаја, нарочито укључујући све подузете мере да би се ублажила проузрокована штета, као што су: објављивање исправке, опозивање изјаве или извињење, чињеницу да ли је штетник стекао новчану корист учињеним изношењем или проношењем изражавања, или чињеницу да би износ додељене штете могао имати за последицу велике материјалне потешкоће или банкрот штетника.

VI. Допустивост

18. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

19. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

20. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 71 0 П 292122 20 Гж од 11. новембра 2020. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 11. децембра 2020. године, а апелација је поднесена 17. децембра 2020. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допустива, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

21. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

22. Апеланти побијају наведене пресуде, тврдећи да су тим пресудама прекршена њихова права из члана II/3е) и х) Устава Босне и Херцеговине и чл. 10 и 6 став 1 Европске конвенције.

23. Члан II/3х) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

х) Слободу изражавања.

24. Члан 10 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа.

2. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

25. Уставни суд подсјећа да слобода изражавања из члана 10 Европске конвенције спада у групу тзв. квалификованих права за која је карактеристично да првим ставом дефинишу само право, а другим ставом дефинишу дозвољена мијешања и ограничења тих права, под условима прописаним другим ставом. Ова слобода се, уз ограничења из члана 10 став 2 Европске конвенције, не односи само на „информације“ или „идеје“ које су примљене позитивно или се сматрају неувредљивим или према њима нема става, већ и на оне које

вријеђају, шокирају и узнемиравају (види Европски суд за људска права; у даљњем тексту: Европски суд, *Handzhiyski protiv Бугарске*, пресуда од 6. априла 2021. године, апликација број 10783/14, став 58, *Girleanu protiv Румуније*, пресуда од 26. јуна 2018. године, апликација број 50376/09, став 83, *Selistö protiv Финске*, пресуда од 16. новембра 2004. године, апликација број 56767/00, став 46, и Одлука број АП 1203/05 од 27. јуна 2006. године, тачка 42). Ова слобода, ипак, није апсолутна и може бити ограничена због околности и под условима наведеним у члану 10 став 2 Европске конвенције, под којима се јавна власт може мијешати у уживање слободе изражавања. Стога је кључна улога и задатак независног судства да у сваком појединачном случају јасно утврди границу између оправданих и потребних, те неоправданих и непотребних ограничења која неки принцип потврђују као правило или га негирају као пуку декларацију.

26. Када се ради о ограничењима из члана 10 став 2 Европске конвенције, Европски суд је указао да се код одлучивања у случајевима клевете треба водити рачуна о сљедећем: да ли постоји мијешање у право на слободу изражавања, да ли је мијешање прописано законом, да ли тежи остварењу легитимног циља и, на крају, да ли је мијешање „неопходно у демократском друштву“ (види, између осталих, Европски суд, *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине*, пресуда од 27. јуна 2017. године, ст. 66 и 67).

27. Доводећи наведене опште принципе у везу с чињеницама конкретног предмета, Уставни суд запажа да је оспорена пресуда донесена на основу Закона о заштити од клевете и Закона о облигационим односима, те да је стога мијешање у уживање слободе изражавања прописано законом. Ови закони су јавно објављени у службеном гласилу, њихов текст је јасан, приступачан и предвидив, а осим тога Закон о заштити од клевете, како је Уставни суд већ напоменуо у својим раније донесеним одлукама, пружа већи степен заштите слободе изражавања од минимума предвиђеног Европском конвенцијом. Надаље, Уставни суд примјећује да су оспорене пресуде донесене у грађанској парници коју је тужилац покренуо против апеланата због наношења нематеријалне штете у виду повреде части и угледа причињене клеветом, тј. усљед изношења и проношења садржаја спорног текста трећим лицима, чиме је дошло до наношења штете тужиоцу. Из наведеног слиједи да је уплитање у слободу изражавања апеланата, у смислу стандарда који произлазе из праксе Европског суда, слиједило легитиман циљ, односно „заштиту угледа и права других“ (*ibid*, *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине*, став 73).

28. Уставни суд даље мора утврдити да ли је мијешање било „неопходно у демократском друштву“, односно је ли постојала „хитна друштвена потреба“ која је тражила ограничење

слободе изражавања апеланата. У вези с тим, Уставни суд указује на праксу Европског суда према којој се мијешање у право на слободу изражавања мора посматрати у свјетлу предмета као цјелине и утврдити да ли је мијешање било пропорционално циљу који се жели постићи и да ли су разлози које су понудили домаћи судови „релевантни и довољни“. Приликом разматрања неопходности мијешања у ово право у демократском друштву у интересу „заштите угледа или права других“, од Европског суда се може тражити да потврди да ли су домаћи органи постигли праву равнотежу при заштити двију вриједности зајамчених Европском конвенцијом које могу доћи у међусобни сукоб у одређеним случајевима, наиме, слободе изражавања заштићене чланом 10, с једне и, права на поштовање приватног живота предвиђеног чланом 8 Европске конвенције, с друге стране. Када представку испитује по члану 10 Европске конвенције, Европски суд такође узима у обзир и начин на који се дошло до спорних информација и њихову вјеродостојност (види Европски суд, *Ärzttekammer für Wien and Dorner protiv Аустрије*, пресуда од 16. маја 2016. године, представка број 8895/10, тачка број 64 с даљњим референцама, у даљњем тексту: пресуда *Љекарска комора*).

29. Такође, и Европски и Уставни суд конзистентно истичу да се приликом оцјене оправданости спорних изјава мора правити разлика између чињеница и вриједносних судова, при чему ови други нису подложни доказивању. Класификација неке изјаве као чињенице или вриједносног суда је питање које првенствено спада у простор слободне процјене државних органа, а посебно домаћих судова. Међутим, чак и кад изјава представља вриједносни суд, мора постојати довољан чињенични основ који ће подржати такву изјаву (*ibid.*, пресуда *Љекарска комора*, тачка 67, с даљњим референцама и Уставни суд, између осталих, *АП 787/04*, Одлука о допустивости и меритуму од 20. децембра 2005. године, тачка 36). Треба истаћи и то да је важан и начин поступања новинара, придржавање професионалних норми и поступање у доброј намјери (*bona fide*), што може бити дјелотворна одбрана чак и ако су изнесене нетачне информације, што новинар мора доказати.

30. Враћајући се на конкретан предмет, Уставни суд поново указује да спорно изражавање, онако како је наведено у образложењима оспорених пресуда, гласи: „Пузајући државни удар у Републици Српској! Не желе изборе, руше власт на улици!“, у којем је, између осталог, наведено „да посљедња дешавања у вези напада на новинара опозицији наклоњене БН телевизије и спонтано окупљање новинара пред Палатом Републике у Бања Луци додатно подгријавају тврдње да је на сцени пузајући државни удар, да посљедњи случај напада на новинара наклоњеног опозицији служи у сврху да се анимирају шири друштвени слојеви и да се позове на одбрану од наводне диктатуре Додика и његове странке

(...) да се за наведеног новинара зна да је недавно од USAID-а добио осамдесет хиљада долара за некакав Интернет портал и да ти портали откад су те паре упумпане ничу као печурке послије кише“.

31. Уставни суд подсјећа да се у предметима који се тичу клевете различите врсте изјава морају размотрити не само као конкретне изјаве већ и садржај и суштину наводно клеветничких чланака у цијелости и у контексту и времену када су те изјаве објављене. Дакле, у предметима који покрећу питање клевете, спорна изражавања и изјаве морају се сагледавати у контексту различитих аспеката (види Европски суд, *Бодрожих против Србије*, пресуда од 23. јуна 2009. године, ст. 51 и 52, апликација број 32550/05), тако да се спорно изражавање мора довести у контекст и у везу са свим релевантним околностима тог случаја, а таква обавеза суда проистиче и из члана 6 став 2 Закона о заштити од клевете (види Релевантне прописе).

32. У вези с тим, Уставни суд запажа да је несумњиво да је тужилац новинар на којег је непосредно прије објављивања и преношења спорног чланка био извршен тежак напад, односно покушај убиства, о чему су извјештавали готово сви домаћи и регионални медији, а тај напад је забиљежен и на Платформи за безбједност новинара Савјета Европе на којој се прати ситуација у вези с безбједношћу новинара у земљама чланицама (види на [хттпс://фом.цое.инт/ен/алерте/деталл/38908037](https://фом.цое.инт/ен/алерте/деталл/38908037)). У вези с тим, Уставни суд указује да се питање безбједности и заштите новинара налази високо на агенди Савјета Европе. Комитет министара Савјета Европе донио је Препоруку СМ/Рес(2016)4 (у даљњем тексту: Препорука) о заштити новинарства и безбједности новинара и других медијских актера, која представља значајан документ којим су успостављени стандарди у овој области. Препоруком се, између осталог, од држава чланица нарочито тражи да успоставе свеобухватан законодавни оквир за заштиту физичког и моралног интегритета новинара и других медијских актера. Стога ће Уставни суд размотрити питање „неопходности“ мијешања у право апеланата на слободу изражавања у конкретном случају, између осталог, и у свјетлу ових нарочитих захтјева које Босна и Херцеговина (у даљњем тексту: БиХ) има као чланица Савјета Европе.

33. Узимајући у обзир наведено, Уставни суд сматра да је у конкретном случају врло битно спорно изражавање довести у контекст друштвених и политичких односа у средини у којој живи и ради тужилац. Према извјештају Репортера без граница, БиХ се према Индексу медијских права и слобода налази на 58. мјесту од 180 земаља (извјештај доступан на www.media.ba/bs/vijesti-i-dogadaji-vijesti/indeks-medijskih-sloboda-2021). У дијелу тог извјештаја који се односи на БиХ истиче се да се новинари нападају, између осталог, и због

онога о чему извјештавају. Према подацима из извјештаја „Индикатори медијских слобода и безбједност новинара у БиХ за 2020. годину“, који је настао у оквиру Регионалне платформе Западног Балкана за заговарање медијских слобода и безбједност новинара и уз подршку Европске уније, у БиХ је током 2020. године регистровано укупно 26 случајева напада, пријетњи и притисака на новинаре и медије у БиХ, међу којима и три физичка напада, шест пријетњи смрћу, те седам напада и пријетњи упућених медијским кућама, али и 69 случајева кршења новинарских права (мобинг, кршење права на слободан приступ информацијама, извјештај доступан на www.bhnovinari.ba/bs/2021/07/28/pravna-zastita-novinara-i-novinarki-u-bih).

34. Имајући у виду информације из ових извјештаја које показују контекст у којем раде и дјелују новинари у БиХ, Уставни суд истиче да је, према чињеницама које су утврдили редовни судови, тужилац новинар који живи и ради у Бањој Луци. У својим текстовима тужилац је критиковао актуелну власт, а као новинар сарађује с ТВ БН која је у спорном тексту окарактерисана као „опозицији наклоњена“ телевизијска станица. Из чињеница такође произлази, а на то указује и информација објављена на већ споменутој Платформи Савјета Европе, да је напад и покушај убиства тужиоца био мотивисан његовим ангажманом за „опозиционе медије“, као и његовим критичким писањем о дјеловању актуелне власти. Редовни судови су спорно изражавање довели у контекст с наведеним околностима, те закључили да „у средини у којој тужилац живи и ради и политичким приликама које владају“ етикетирање тужиоца као новинара „наклоњеног опозицији“, који је од страних организација (USAID) наводно добио велику новчану помоћ за покретање интернет портала који, како је наведено, „откад су те паре упумпане ничу као печурке послије кише“, може озбиљно угрозити част и углед тужиоца и узроковати му штету. Уставни суд, узимајући у обзир све што је раније наведено, нема разлога да не прихвати овакву процјену редовних судова. Ово нарочито стога што се у спорном тексту већ у наслову наводи да се ради о „пузајућем државном удару“, на који начин се јавности сугерише да, између осталог, и тужилац у томе учествује као неко ко за то прима новац од страних донатора. Уставни сматра да су редовни судови о питању контекста у којем је пренесена спорна изјава и утицају на тужиоца дали довољно и задовољавајуће образложење.

35. Што се тиче питања да ли је тужиочево име било експлицитно наведено у спорном изражавању Уставни суд запажа да је неспорно да то није био случај. Међутим, у образложењима оспорених пресуда је наведено да је у поступку неспорно утврђено да је управо тужилац лице које се спомиње у спорном изражавању, као и да су то признали и

апеланти у одговору на тужбу. Како је већ речено, напад на тужиоца је привукао велику медијску пажњу и о њему се писало не само у средини у којој тужилац живи и ради него и у цијелој БиХ, па и у широј регији. Поводом напада у Бањој Луци новинари су организовали и демонстрације, о чему је такође широко извјештавано. Треба додати и да је спорно изражавање објављено 31. августа 2018. године, дакле само неколико дана након напада на тужиоца који се десио 26. августа 2018. године. Наведено треба довести у везу са спомињањем „неког новинара опозиције који је нападнут“ како је то наведено у спорном изражавању: „... да посљедња дешавања у вези напада на новинара опозицији наклањене БН телевизије...“, „... да посљедњи случај напада на новинара наклањеног опозицији служи у сврху да се анимирају шири друштвени слојеви и да се позове на одбрану од наводне диктатуре Додика и његове странке...“ и „... да се за наведеног новинара зна да је недавно од USAID-а добио осамдесет хиљада долара за некакав Интернет портал и да ти портали откад су те паре упумпане ничу као печурке послуже кише“. На основу тога, Уставни суд сматра да су судови правилно закључили да је и без навођења тужиоцевог имена и презимена јавности било сасвим јасно да се ради управо о тужиоцу, те да је на овај начин он јавности приказан у негативном свјетлу, као „страни плаћеник“. Због тога, Уставни суд сматра да су судови дали „довољно и задовољавајуће образложење“ и о томе зашто су закључили да је спорним изражавањем управо апелант јавности идентификован у негативном контексту.

36. Што се тиче питања да ли се у конкретном случају ради о чињеницама или вриједносним судовима, Уставни суд указује да су судови анализирали и ово питање и да су закључили да се ради о изношењу чињеница. Уставни суд сматра да је несумњиво да је тврдња да је тужилац примио 80.000 КМ од USAID-а чињеница која се може доказивати. Међутим, како су судови утврдили, апеланти ово нису ни провјеравали, нити доказивали током поступка. Што се тиче тврдњи да је тужилац као новинар наклањен опозицији, Уставни суд сматра да се ради о изношењу мишљења о томе, односно о вриједносном суду. Наиме, кога тужилац преферира у политичком смислу, односно какво је његово политичко убјеђење, не може се доказивати ничим другим осим тужиоцевом изјавом или његовим политичким дјеловањем, што овдје није случај. Надаље, да би се утврдило да ли такав вриједносни суд има довољну чињеничну подлогу, Уставни суд ће и овај дио изјаве размотрити у цјелокупном контексту јер се само тако може доћи до одговора на постављено питање. У вези с тим, Уставни суд истиче да то што је тужилац у јавности познат као неко ко критички пише о дјеловању власти не значи да је он „наклањен опозицији“, већ да тужилац као новинар истражује друштвено важна питања и да јавност о томе информише. Осим тога,

Уставни суд запажа да апеланти нису доказали ни постојање „искрене намјере“ када су пренијели спорно изражавање, нити да је оно пренесено ради обавјештавања о „темама које су од значаја за јавност“. Стога, имајући у виду већ наведени контекст и околности у којем је спорно изражавање пренесено, Уставни суд сматра да наведени вриједносни суд нема довољан чињенични основ те да, доведен у везу с врло сугестивним насловом спорног изражавања о „пузајућем државном удару у Републици Српској“, указује да апеланти нису поступали *bona fide*. Напротив, у ситуацији када је тужилац непосредно прије преношења спорног изражавања тешко физички нападнут, Уставни суд сматра да је спорно изражавање било злонамјерно (*mala fide*), па чак и „хушкачко“ према тужиоцу, те да је изнесено с циљем наношења штете његовом угледу.

37. Остаје још да се образложи питање на који начин су редовни судови утврдили да је за тужиоца настала штета и висину штете. Уставни суд у потпуности прихвата ставове редовних суда о томе да доказивање штете и висине накнаде штете ради клевете није условљено извођењем неких посебних доказа (нпр. вјештачењем). У том правцу иде и дугогодишња стандардна пракса Уставног суда (види Уставни суд, Одлуке о допустивости и меритуму бр. АП 2043/12 од 22. децембра 2015. године, став 37, и АП 3222/12 од 12. јануара 2016. године, став 47, доступне на интернет страници Уставног суда www.ustavisud.ba). У овом случају, судови су узели у обзир све околности конкретног случаја, па је Окружни суд у коначници досудио новчану накнаду коју је сматрао одговарајућом сатисфакцијом, о чему је, према мишљењу Уставног суда, дао „довољно и задовољавајуће образложење“ како то захтијевају стандарди члана 10 Европске конвенције.

38. На основу изложеног, Уставни суд сматра да је мијешање у апелантово право на слободу изражавања било „неопходно у демократском друштву“ и да су судови успоставили правичну равнотежу између апелантовог права на слободу изражавања и тужиочевог права на заштиту његовог угледа, али и његове безбједности као новинара, о чему су дали „довољна и задовољавајућа образложења“.

39. Иако у апелацији то нису истакли, Уставни суд запажа да су апеланти у одговору на тужбу навели да је спорни текст објављен на порталу „Информер“, а да су га они пренијели у непромијењеном садржају. Уставни суд, због конзистентности сопствене праксе, указује да Европски суд истиче да би санкционисање новинара због преношења изјава других лица озбиљно угрозило допринос медија дебати од јавног интереса и не би било оправдано, „осим ако за то постоје нарочито важни разлози“ (види Европски суд, *Jersild против Данске*, пресуда од 23. септембра 1984. године, апликација број 15890/89, тачка 35). У конкретном

случају, Уставни суд је већ образложио да се радило о врло деликатној ситуацији за тужиоца који је, непосредно прије преношења спорног текста, био нападнут и тешко повријеђен, те да је и сам изјавио пред судом да је због тога био престрашен „јер је тек преживио једно трауматично искуство“, као и да је „могао очекивати ретрибуцију незадовољних грађана који повјерују да је он 'издајник' који за накнаду ради против Републике Српске“. Такође, Уставни суд указује и да је у конкретном случају текст пренијела првоапеланткиња као јавни информативни сервис Републике Српске, која у том својству несумњиво има велику територијалну покривеност и гледаност, те има и већу одговорност да извјештава тачно и објективно. Стога, Уставни суд сматра да су у конкретном случају постојали „нарочито важни разлози“, на које се позива Европски суд, да преношење спорног изражавања буде санкционисано на начин као што су то урадили редовни судови.

40. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају није прекршено апелантово право на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

41. Што се тиче достављене допуне апелације, Уставни суд подсјећа да се према члану 22 став (3) Правила Уставног суда апелација без захтјева Уставног суда не може допуњавати ван рока из члана 18 став (1) ових Правила. Како је наведена допуна апелације поднесена без захтјева Уставног суда и ван рока из члана 18 став (1) Правила Уставног суда (апелација поднесена 17. децембра 2020. године, а допуна 8. септембра 2021. године), Уставни суд је неће разматрати. Уставни суд само напомиње да то какву су пресуду донијели други судови не може имати утицаја на одлучење Уставног суда о овој апелацији.

42. Што се тиче навода о кршењу права на правично суђење, Уставни суд запажа да су ти наводи изнесени као „произвољна примјена права“ и као „недостатак образложења“, те да је Уставни суд закључио да су у конкретном случају дата „довољна и задовољавајућа образложења“. Будући да апеланти не износе нити доказују да су током поступка пред редовним судовима на било који начин били ускраћени за неку процесну гаранцију из члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да су и наводи о кршењу овог члана неосновани.

VIII. Закључак

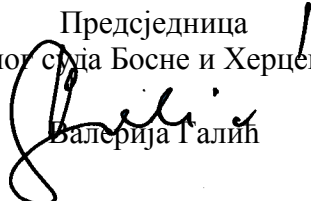
43. Уставни суд закључује да није дошло до кршења права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције када је мијешање у то право било законито и имало легитиман циљ и када је било „неопходно у демократском

друштву“, зато што је спорним изражавањем тужилац, који је непосредно прије био тешко физички нападнут, идентификован јавности као неко ко је примио новац од стране организације ради отварања интернет портала уз наслов „Пузајући државни удар у Републици Српској“ и као новинар који је „наклоњен опозицији“, при чему апеланти нису водили рачуна о тужиочевој нарочито рањивој ситуацији због покушаја његовог убиства, нити се може закључити да је код њих постојала „искрена намјера“ ради обавјештавања јавности о темама које су од значаја за јавност, већ се овакво преношење може окарактерисати као злонамјерно и „хушкачко“ према тужиоцу.

44. Такође, нема кршења права на правично суђење права из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције зато што апеланти нису доказали нити тврдили, нити се може закључити да је дошло до кршења било које процесне гаранције из наведеног члана.

45. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

46. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине

Валерија Галић